

5.19 GEMEENTE HEERENVEEN

5.19.1 Algemeen

De gemeente Heerenveen is in de loop van de jaren negerig begonnen met ecologisch groenbeheer. De laatste jaren was dat het meest zichtbaar in de wegbermen en langs de oevers. In de beplantingen zijn de eerste stappen gezet, maar die zijn nog te pril om ze goed te kunnen evalueren. Toch was Heerenveen de eerste of een van de eerste gemeente van ons land waar een opzienbarend experiment plaats vond: de aanleg van het plantsoen tussen de Kennedylaan en de Beneluxlaan. Dit lijnvormige park van ca. 1000m lang en 18m breed is ontworpen door Le Roy. "Omdat de cultuurcentra in de toekomst steeds meer zullen worden omsloten door cultuurgroeden die om economische redenen zo grootschalig mogelijk worden ingericht, is het nodig om de stad een casafunctie te verlenen. Voor de opbouw van een gevarieerde bodemstructuur kan materiaal worden gebruikt dat meestal als afval wordt beschouwd (recycling)". (Le Roy, 1973). Uitgangspunt is dat de natuur zich zelf reguleert. Ingrijpen van de beheerder is dus niet nodig. De vraag is echter of de visie van toen nog te rijmen valt met de realiteit van vandaag.

Foto 17. Een gedeelte van het plantsoen aan de Kennedylaan. De variatie is hier afzij nog seroewijk groter dan het gemiddelde plantsoen.

5.19.2 Gegevens proefvlakken

Opname 1

Plaats: Kennedyplantsoen. Bodem: zandige leekzande. Datum: 24-6-1996. Beeld: Bostingpl. Ols: 1a-1c.

Bosring 25%

hoogte 8-10m; stamafstand 3-6 m

Overrijpe melkboom: *Crataegus monogyna*

Zonewijk: *Quercus robur*

Zwaarte etc: *Alnus glutinosa*

Struiklaag 50%

hoogte 1-4m; stamafstand 1-3m

Beek: *Fragaria vesicaria*

Overrijpe melkboom: *Crataegus monogyna*

Er: *Fraxinus excelsior*

Gewone esdoorn: *Acer pseudoplatanus*

Hoogbeek: *Carpinus betulus*

Horselaar: *Corylus avellana*

Rubus: *Rubus spec.*

Rosebark: *Betula pendula*

Zonewijk: *Quercus robur*

Kruisklaag 50%

Kruisbeek: *Lepidum communis* 1

Boswiesdom: *Anemone ranunculosa* 1

Boshyacht: *Silla nemorosella* 1 (13-5-1996)

Gee nagelkruid: *Geum urbanum* +

Gede dovenvel: *Lamium galibabina* 3

Orde brandwijn: *Urtica dioica* 1

Gewone esdoorn: *Acer pseudoplatanus* 2m (Mer)

Kleefruut: *Galium aparine* 2m

Loek zonder loek: *Alliaria petiolata* +

Speerkruid: *Ranunculus ficaria* 2m (13-5-1996)

Zwerfbloed: *Aegopodium podagraria* 2a

Groenblijvende todenbeddelikee

Klimop: *Hedera helix* 2a (1996)

Opname 2

Plaats: Kennedyplantsoen. Bodem: zandige leekzande. Datum: 24-6-1996. Beeld: Bostingpl. Ols: 2a-2f

Bosring 50%

hoogte 8-10m; stamafstand 1,5-3m

Er: *Fraxinus excelsior*

Gewone wijg: *Salix olivacea*

Rosebark: *Betula pendula*

Struiklaag 10%

hoogte 1-3m; stamafstand 1-4m

Erkerfbus: *Campanulata*

Gewone esdoorn: *Acer pseudoplatanus*

Kers: *Prunus spec.*

Rode kornoelje: *Cornus sanguinea*

Rhodotyse: *Scandix*

Sneeuwbeek: *Symphoricarpos albus*

Kruisklaag 70%

Er: *Fraxinus excelsior* +

Gee nagelkruid: *Geum urbanum* 2m

Gewone esdoorn: *Acer pseudoplatanus* +

Gede dovenvel: *Lamium galibabina* 2m

Hewegras: *Calamagrostis canadensis* 1

Kleefruut: *Galium aparine* 1

Kleine kaardierbek: *Dipsacus plicatus* 2m

Waarespin: *Filipendula ulmaria* 2m

Speerkruid: *Ranunculus ficaria* (13-5-1996) 2m

Zegge: *Carex spec.* 1

Zonewijk: *Quercus robur* +

5.19.3 Faunistische waarnemingen

Vogels: Flits, Tijffel, Winterkoninkje, Zwerfkoptuinfulver.

Bijen: Aardhommel, Akkerhommel, Groelbij, Klokjesbij, Zandbij.

Vinders: Bruinzandoojje, Landkaartje.

5.19.4 Gegevens aanleg en beheer

Bodem: Tamelijk lichte opgebrachte grond (zandig) met veel steenpartijen

Aanleg: In 1996 aangelegd

Plantmateriaal: Er zijn zeer veel (honderden) zowel inheemse als exotische soorten aangeplant.

Beheer aanlegfase: Volgens Le Roy moet het systeem zelfregulerend zijn.

Later beheer: Over het beheer van de eerste twintig jaar is weinig bekend. Het was in ieder geval extensief. Ook de laatste tien jaar is het plantsoen nog voor een belangrijk deel zelf regulerend. Dus zeer extensief beheer, beperkt tot het vrij houden van de wegen rondom het park en de smalle paden. Verder is het de bedoeling om Reuzenberenklauw op een vaste plaats te handhaven en op andere plaatsen voor de bloei af te maaien.

(Er moet worden opgemerkt dat de gemeente Heerenveen op enkele uitzonderingen na nooit chemische onkruidbestrijdingsmiddelen in de beplantingen heeft toegepast. Incidenteel tot 1988, werden zeer hardnekkige onkruiden, die storend in het zicht lagen chemisch behandeld.)

5.19.5 Evaluatie

De ideeën van Le Roy waren in de jaren zestig revolutionair. De bewoners waren enthousiast. Maar het park is niet geworden wat men er van verwachtte. Door concurrentie en te weinig beheer komen veel planten (en daardoor een groot deel van deze bijzondere parkstrook) niet tot hun recht: op te veel plekken staan bomen en struiken te dicht op elkaar. Er is destijds geen rekening gehouden met het feit dat bomen, maar vooral struiken meters over de rijweg kunnen uitgroeien. In de periode dat het park werd ontworpen, was er in vergelijking tot de tegenwoordige situatie nauwelijks autoverkeer. Het onverwachtelijke gevolg daarvan is, dat de zijanten van het plantsoen machinaal worden geschoren. Daardoor ontstaat een zeer dichte en op veel plekken een te donkere begroeiing. Waarschijnlijk donkerder dan het onder meer natuurlijke omstandigheden zou zijn. De filosofie van Le Roy zou veel meer tot zijn recht komen, als de eerste rij of twee rijen struiken zouden worden afgezet. Er kan dan licht binnendringen. De overige struiken kunnen beter uitgroeien en het scheren van de buitenkant kan dan achterwege blijven.

In de jaren zestig was evenmin te voorzien dat Reuzenberenklauw zich explosief zou uitbreiden. Op de schaarse plekken die open zijn komt deze, overigens zeer fraaie plant, dominant voor. Afgezien van het feit dat dit vooral voor kinderen een onaangename ervaring kan betekenen, worden veel andere soorten planten door deze reusachtige plant onderdrukt.

De abrupte overgang van beplanting-rijweg, maakt het ook voor de fauna oninteressant. Toch zijn er in Heerenveen, zoals door de "Vlindersichting" is aangetoond (Kiefferlaar, 1997) potenties aanwezig. De meeste vlindersoorten die elders in Heerenveen zijn waargenomen zouden na een aanpassing van het beheer in het bovengenoemde plantsoen te zien kunnen zijn.

Buiten dit specifieke beheerprobleem zijn er op verschillende plekken tekenen van verwaarlozing en vandalisme. Desondanks bevat dit park nog verschillende elementen die zowel ecologisch als esthetisch van betekenis kunnen zijn. Ook de huidige situatie bieden deze elementen aanknopingspunten om het park aan te passen zonder de stijl geweld aan te doen. Bewonersparticipatie vormde destijds een belangrijk element. Een onderdeel dat nogal eens als mistuk wordt beschouwd. Toch is er op steeds navolging onder meer in Arnhem (Spijkerskwartier), Nijmegen (Botendael), Utrecht (Blikkershof). De trend naar meer bewonersparticipatie lijkt eerder toe dan af te nemen.

5.19.6 Opmerkingen en overige beplantingen

Buiten de proefvelden zijn verschillende soorten aspectbepalend: Klimop, Zevenblad, Gele dovenetel en aan de buitenkant vooral Reuzenberenklauw die zich de laatste jaren sterk heeft uitgebreid. Buiten het Kennedyplantsoen komen op verschillende plekken ecologisch beheerde beplantingen voor. Daarnaast worden er bij stadsuitbreiding steeds meer oude landschapelijke beplantingen in het openbaar groen geïntegreerd. Op verschillende plekken is het onkruidbeheer selectief. Hier en daar ontstaan tussen de lage, bodembedekkende beplanting zomen van Wilgeroosje en Late guldenroede. Verschillende grazige plekken die met een kruidenmengsel zijn ingezaaid, hebben de potentie om zicht te ontwikkelen tot bloeirijke zomen.

5.19.7 Literatuur

- Andritzky, M. & K. Spitzer, 1981. Grün in der Stadt. Rowolt, Reinbek bei Hamburg. 488 p.
- Deelstra, T., 1990. Natuur in steden. Ministerie van Landbouw, Natuurbeheer en Visserij. 215 p.
- Ketelaar, R., 1997. Actuele en potentiële betekenis ecologische structuur van de gemeente Heerenvveen. Rapport. VS 97.22. De Vlinderstichting, Wageningen. 43 p.
- Koning, E. & S. Tjallingii, 1991. Ecologie van de Stad. Platformstadsecologie, Den Haag. 147 p.
- Rooijen, M. Van, 1984. De groene stad. Een historische studie over de groenvoorzieningen in de Nederlandse stad. 's-Gravenhagen. 188 p.
- Roy, Le L.G., 1973. Natuur uitschakelen natuur inschakelen. Ankh-Hermes, Deventer. 205 p.
- Ruff, A.R., 1987. Holland and the ecological landscapes 1973-1987. Delfse universitaire Pers 1987: 120 p.
- Tiekink, M.C., 1997. Advies aan Burgemeester en Wethouders: beheerplan President Kennedyaan/ Europaalaan. Heerenvveen. 2 p.